

Onderwijs is in veel landen onderwerp van politiek, publiek en wetenschappelijk debat. Een belangrijk thema binnen dat debat betreft sekseverschillen en studiesucces. Hadjar, Krolak-Scherdt, Priem en Glock (2014) stellen dat er in dit opzicht een belangrijke verschuiving heeft plaatsgevonden. In nagenoeg alle westerse landen heeft de achterstand van meisjes in de 60er en 70er jaren plaatsgemaakt voor een achterstand van jongens. Kahn, Brett en Holmesch (2011) benoemen dat onderzoek van de laatste 20 jaar heeft aangetoond dat jongens onvoldoende succesvol zijn in het hoger onderwijs, zeker in vergelijking met meisjes. Er is sprake van een lagere instroom dan zou mogen worden verwacht, meer studievertraging, meer uitval, en meer afstroom naar lagere vormen van onderwijs. Claessen (2013) komt tot de conclusie dat de achterstand van jongens in het hoger onderwijs zich ook in Nederland aftekent. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2015a) is het aantal vrouwelijke studenten in het hoger onderwijs in Nederland (n=359.306) groter dan het aantal mannelijke studenten (n=341.099). Dit geldt zowel voor het hoger beroepsonderwijs (217.000 mannelijke studenten, 229.000 vrouwelijke studenten) als voor het wetenschappelijk onderwijs (124.000 mannelijke studenten, 130.000 vrouwelijke studenten). Ook de doorstroomcijfers verschillen. Van de groep studenten die in 2009 startte met een hogere beroepsopleiding had na 4 jaar opleiding nog geen kwart van de jongens een diploma tegenover ruim een derde deel van de meisjes (CBS, 2015b). Van de groep studenten die in 2009 startte met een wetenschappelijke opleiding had na 4 jaar studie nog niet de helft van de jongens een diploma tegenover ruim 2/3de deel van de meisjes (CBS, 2015c). Jolles (2012) waarschuwt voor het potentieel dat verloren gaat door het tegenvallend studiesucces van jongens. Hij stelt dat het vanuit economisch en maatschappelijk oogpunt van belang is dat talenten worden benut.

Sekseverschillen in studiesucces kunnen vanuit veel verschillende invalshoeken worden bestudeerd. In een overzichtsstudie onderscheiden Hadjar et al. (2014) een historisch perspectief, een sociologisch perspectief en een psychologisch perspectief. Ten behoeve van deze studie is er voor gekozen om sekseverschillen in studiesucces vanuit een (leer)psychologisch perspectief te bestuderen. Studiesucces is een concept dat in literatuur en onderzoek op veel verschillende wijzen wordt geoperationaliseerd. Het wordt uitgedrukt in schoolcijfers, inspanning en doorzettingsvermogen, aanwezigheid tijdens contactactiviteiten, studievertraging en uitval (Vecchione, Alessandri & Marsicano, 2014). De aandacht in deze studie gaat uit naar motivatie in relatie tot sekse en studiesucces.

Motivatie

Motivatie wordt in literatuur en onderzoek op verschillende manieren gedefinieerd. Brouse, Basch en LeBlanc (2010) omschrijven motivatie als een drang om een bepaalde actie te ondernemen. D'Lima, Winsler en Kitsantas (2014) zien motivatie als een synthese van persoonlijke doelen, emoties, opvattingen en waardering van een bepaalde taak. Spinath, Eckert en Steinmayr (2014) stellen dat motivatie de kracht is die ervaring en gedrag voedt en stuurt. De verschillende definities van motivatie die in literatuur worden teruggevonden vinden hun oorsprong in de verschillende theoretische concepten met betrekking tot motivatie. Onderzoek dat wordt verricht naar motivatie wordt veelal ingekaderd vanuit de doel-oriëntatie theorie, de verwachting-waardering theorie en de zelfbeschikkingstheorie. De doel-oriëntatietheorie gaat er van uit dat doelen voedend en sturend zijn voor het gedrag (Dweck, 1986). De verwachting-waardering theorie neemt als uitgangspunt dat de verwachtingen over en de waardering van een taak bepalend zijn voor gedrag (Eccles & Wigfield, 2000). De zelfbeschikkingstheorie ziet motivatie als een continuüm waarin intrinsieke motivatie, verschillende typen van extrinsieke motivatie en amotivatie kunnen worden onderscheiden (Deci & Ryan, 1985).

Motivatie en studiesucces

Vecchione et al. (2014) stellen dat in veel onderzoek is aangetoond dat er sprake is van samenhang tussen motivatie en studiesucces. In een overzichtsstudie van Spinath et al. (2014) naar de samenhang tussen motivatie en studiesucces is met name gekeken naar studies die gebaseerd waren op de verwachting-waardering theorie en de doel-oriëntatie theorie. Zij constateren dat opvattingen van studenten over zelfeffectiviteit ('self-efficacy') tamelijk sterk tot sterk correleren met studiesucces, dat de intrinsieke waardering voor een taak matig tot zwak samenhangt met studiesucces en dat de samenhang tussen doel oriëntaties en studiesucces zwak is. Uitzondering daarop zijn doelen die gericht zijn op het vermijden van activiteit. Deze zogenoemde 'work avoidance goals' correleren

negatief met studiesucces. Resultaten uit een onderzoek van D'Lima et al. (2014) wijken deels af van bovenstaand beeld. In deze studie wordt geconstateerd dat doel-oriëntaties wel degelijk samenhangen met studieresultaten. Doelen, gericht op beheersing ('mastery goal oriëntation'), correleren positief met studieresultaten. Doelen, gericht op vergelijking ('performance goal oriëntation'), correleren negatief met studieresultaten. D'Lima et al. (2014) komen daarnaast tot de conclusie dat intrinsieke en extrinsieke motivatie positief samenhangen met studieresultaten.

Sekse, motivatie en studiesucces

Er is een beperkt aantal studies gedaan waarin is onderzocht óf en hoe de invloed van motivatie op studiesucces verschillend is voor mannelijke en vrouwelijke studenten (Vecchione et al., 2014). In het type onderzoek waarin alleen gemiddelde verschillen worden bepaald tussen mannelijke en vrouwelijke studenten is veelal de uitkomst dat vrouwelijke studenten meer gemotiveerd zijn dan mannelijke studenten (Brouse et al., 2014; Kahn et al., 2011), zowel intrinsiek als extrinsiek (D'Lima et al., 2014). Bij mannelijke studenten is er, in vergelijking met vrouwelijke studenten, vaker sprake van een sterkere amotivatie (Brouse et al., 2010; D'Lima et al. 2014). Zowel voor mannelijke als voor vrouwelijke studenten neemt de motivatie, zowel intrinsiek als extrinsiek, gedurende hun studie, af (D'Lima et al., 2014). Deze afname is sterker voor mannelijke dan voor vrouwelijke studenten. Voor amotivatie is in dit verband geen significant verschil gevonden. (Brouse et al., 2014).

D'Lima et al. (2014) concluderen uit recent onderzoek dat mannelijke studenten sterker overtuigd zijn van hun zelfeffectiviteit ('self-efficacy'). Daarnaast geldt dat vrouwelijke studenten zich vaker doelen stellen, gericht op beheersing ('mastery goal oriëntation') en dat mannelijke studenten zich vaker doelen stellen, gericht op vergelijking ('performance goal oriëntation').

Sekseverschillen in motivatie zijn met name interessant in het licht van studiesucces. Vecchione et al. (2014) constateren op basis van hun overzichtsstudie dat er bij vrouwelijke studenten een samenhang bestaat tussen intrinsieke motivatie en studiesucces. Er is bij vrouwelijke studenten geen samenhang gevonden tussen extrinsieke motivatie en studiesucces. Bij mannelijke studenten zijn de bevindingen precies tegengesteld. Het studiesucces van mannelijke studenten hangt samen met extrinsieke motivatie. Er is bij mannelijke studenten juist geen samenhang geconstateerd tussen intrinsieke motivatie en studiesucces. Tot slot geldt dat het studiesucces van vrouwelijke studenten negatief samenhangt met amotivatie. Deze negatieve samenhang is niet gevonden bij mannelijke studenten. D'Lima et al. (2014) constateren dat er bij vrouwelijke studenten sprake is van een samenhang tussen opvattingen over zelfeffectiviteit ('self-efficacy') en studiesucces. Deze samenhang is niet vastgesteld bij mannelijke studenten.

Motivatie en studiesucces zijn krachten die niet op zichzelf staan. Ze manifesteren zich in een sociale context. Fan (2011) concludeert op basis van onderzoek naar de rol van de sociale omgeving op motivatie dat de leerkracht-leerling relatie en peers van invloed zijn op de motivatie van lerenden. Deze invloed is verschillend voor jongens en meisjes. Bij jongens resulteert de interactie met de sociale omgeving veelal in een minder goede aansluiting op hetgeen de schoolomgeving vraagt. Bij meisjes resulteert de interactie met de omgeving juist in een betere aansluiting op hetgeen een schoolomgeving vraagt. Een betere aansluiting op hetgeen een schoolomgeving vraagt hangt positief samen met studiesucces.

Referentielijst

- Brouse, C. H., Basch, C. E., LeBlanc, M., McKnight, K. R., & Lei, T. (2010). College students' academic motivation: Differences by gender, class, and source of payment. *College Quarterly*, 13(1), 1-10.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2015a). *Hoger onderwijs; studierichting, studierichting, leeftijd*. Verkregen via <http://statline.cbs.nl>.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2015b). *HBO; studievoortgang, vooropleiding, studierichting, studierichting, herkomstgroepering*. Verkregen via <http://statline.cbs.nl>.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2015c). *WO; studievoortgang, vooropleiding, studierichting, studierichting, herkomstgroepering*. Verkregen via <http://statline.cbs.nl>.
- Claessen, J. (2013) *Meisjessucces of jongensprobleem: de groeiende achterstand van jongens in het onderwijs ofwel de voorsprong van meisjes*. Maastricht: Open Universiteit.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York, NY: Plenum.
- D'Lima, G. M., Winsler, A., & Kitsantas, A. (2014). Ethnic en gender differences in first-year college student's goal orientation, selfefficacy, and extrinsic en intrinsic motivation. *Journal of Educational Research*, 107(5), 341 – 356.
- Dweck, C.S. (1986). Motivational processes affecting learning. *American Psychologist*, 41, 1040-1048.
- Eccles, J.S & Wigfield, A. (2000). Expectancy-Value theory of achievement motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 25, 68-81.
- Fan, W. (2011). Social influences, school motivation and gender differences: an application of the expectancy-value theory. *Educational Psychology*, 31, 157 – 175.
- Geerdink, G. (2007). *Diversiteit op de pabo; sekseverschillen in motivatie, curriculumperceptie en studieresultaten*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant
- Hadjar, H., Krolak-Scherdt, S., Priem, S., Glock, S. (2014). Gender en educational achievement. *Educational Research*, 56(2), 117-125.
- Jolles, J. (2012). *Ellis en het verbreinen: over hersenen, gedrag en educatie*. Amsterdam: Neuropsych Publishers.
- Kahn, J. S., Brett B. L., & Holmesch J. R. (2011). Concerns with men's academic motivation in higher education: an exploratory investigation of the role of masculinity. *Journal of Men's Studies*, 19, 65 – 82.
- Spinath, B., Eckert, C., & Steinmayr, R. (2014). Gender differences in school success: what are the roles of students' intelligence, personality and motivation? *Educational Research*, 56, 230 – 243.
- Vecchione, M., Alessandri, G., & Marsicano, G. (2014). Academic motivation predicts educational attainment: does gender make a difference? *Learning and individual differences*, 32, 124 – 131.